



Data

Autor

9 stycznia 2019

Rafał Trzeciakowski, Marcin Zieliński

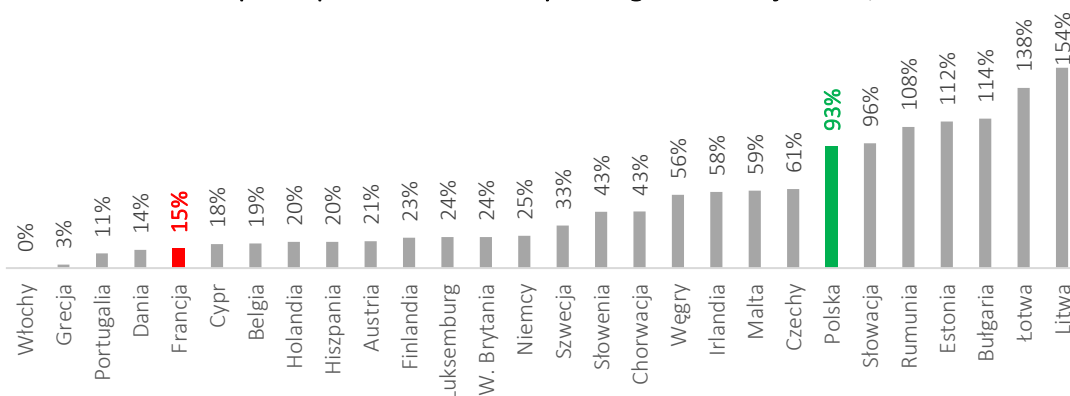
Analiza 1/2019: Masowe demonstracje we Francji to reakcja na skutki interwencjonizmu, nie liberalizmu

- Od 17 listopada 2018 roku trwają we Francji masowe protesty „żółtych kamizelek”. Demonstracjom towarzyszą liczne akty wandalizmu: palenie samochodów, wybijanie witryn sklepowych czy zdevastowanie Łuku Triumfalnego. Katalizatorem demonstracji była podwyżka podatku paliwowego, mająca nieproporcjonalnie obciążać klasę średnią z prowincji. Szybko jednak lista postulatów rozrosła się o różnego rodzaju hasła socjalne i protekcyjnistyczne. Demonstrujący domagają się jednoczesnego zwiększenia państwa i obniżenia podatków.
- Dla niektórych komentatorów rozruchy we Francji stały się pretekstem do tradycyjnego zrzucenia winy na liberalizm. Mówią oni o „procesie rozkładu i przekształcania struktur władzy stworzonych w Europie przez powojenny liberalizm” (Cichocki 2018) – mimo francuskiej wszechwładzy biurokracji. Twierdzą, że „dotychczas obowiązujący paradygmat neoliberalny się skompromitował” (Zielonka 2018) – mimo przeregulowania francuskiej gospodarki. Albo podnoszą, że to „polityka liberalnych elit wzmacnia skrajną prawicę” (Tok FM 2018) – mimo co do zasady kilkunastoprocentowego poparcia dla nacjonalistów we francuskich wyborach od 30 lat, w czasach, gdy w najlepsze trwało rozbudowane państwo socjalne, bez rynkowych reform, jakie wprowadzano w innych krajach europejskich. Są to zatem diagnozy zupełnie fałszywe.
- Jeśli przez liberalizm rozumieć wolność gospodarczą, to Francji do tego ideału jest bardzo daleko. Podczas gdy większość zachodnioeuropejskich państw opiekuńczych, jak Szwecja czy Niemcy, dokonała w trzech ostatnich dekadach głębokich reform, to kraj nad Sekwaną ciągle należy do najbardziej zetatyzowanych gospodarek Unii Europejskiej:
 - W najnowszej edycji Index of Economic Freedom (Heritage Foundation) Francja zajmuje dopiero 34. miejsce na 45 uwzględnionych krajów europejskich, a w Economic Freedom of the World (Fraser Institute) – 29. miejsce na 44 kraje Starego Kontynentu.
 - Ma najwyższe wydatki publiczne oraz drugie najwyższe wydatki socjalne w Unii Europejskiej. Brak reform sprawia, że jedne i drugie pozostają znacząco wyższe nawet niż w Szwecji czy Grecji – krajach znanych z rozrośniętego państwa.
 - Sektor przedsiębiorstw państwowych jest czwarty pod względem wielkości w UE. Bardziej rozrośnięty jest tylko w Polsce, Chorwacji i Rumunii, gdzie nie dokończono prywatyzacji po epoce socjalizmu.
 - Średni efektywny wiek emerytalny mężczyzn w 2016 roku wynosił 60 lat i był najniższy wśród krajów OECD. Koszt emerytur we Francji jest trzeci najwyższy w UE i szybko rośnie.
 - Dług publiczny wynosi 98% PKB i jest piąty najwyższy w UE. Gorzej od Francji wypadają tylko Belgia, Grecja, Włochy i Portugalia.
 - Tamtejszy rynek pracy jest przeregulowany. Francja zajmuje też czwarte miejsce w UE pod względem opodatkowania płac. Skutkuje to niską stopą zatrudnienia, w tym zatrudnienia imigrantów, i wysoką stopą bezrobocia wśród młodych.
- Przeregulowanie i wysokie opodatkowanie pracy, blokujące dostęp młodych do najbardziej produktywnych miejsc pracy, ogranicza w warunkach gospodarczej stagnacji mobilność społeczną i skłania do protestów.

Stagnacja gospodarcza

Francuski wzrost gospodarczy należy do najwolniejszych w Unii Europejskiej. Od powstania strefy euro w 1999 roku francuski dochód na mieszkańca wzrósł zaledwie o 15%, co jest piątym najgorszym wynikiem na 28 krajów UE. Dla porównania w Polsce dochód na mieszkańca wzrósł o 93%, a w Niemczech – o 25% (Wykres 1).

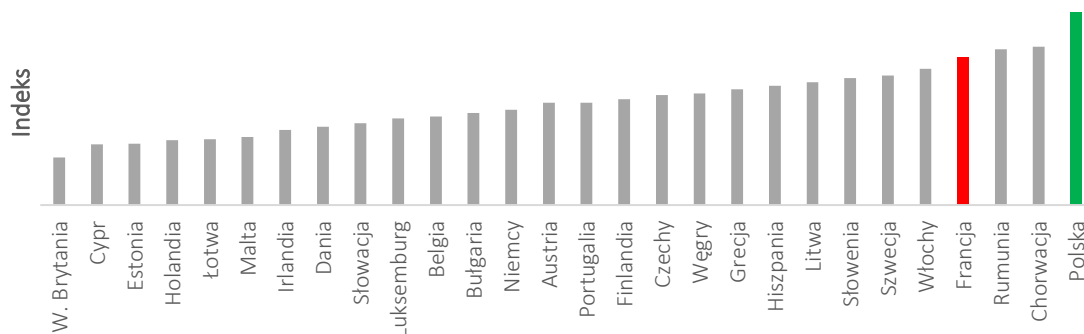
Wykres 1. Wzrost PKB per capita w cenach stałych i wg PPP w krajach UE, 1999–2017



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Total Economic Database (Nov. 2018)

Do niskiego wzrostu przyczynia się gospodarczy interwencjonizm, przejawiający się rozrośniętym sektorem przedsiębiorstw państwowych, zniechęcającymi do pracy regulacjami, dużymi wydatkami państwa i wysokim długiem publicznym. Na podstawie liczby sektorów gospodarki, w których państwo kontroluje co najmniej jedną firmę, OECD stworzyło indeks, który pokazuje, że w 2013 roku Francja była czwarta pod względem rozległości sektora przedsiębiorstw państwowych wśród 28 państw członkowskich UE. Bardziej rozrośnięty sektor przedsiębiorstw państwowych jest tylko w Polsce, Chorwacji i Rumunii, czyli w krajach byłego bloku wschodniego, które wciąż nie dokończyły procesu prywatyzacji (Wykres 2). Jak dotąd Polska była w stanie się szybko rozwijać pomimo wysokiego udziału przedsiębiorstw państwowych – głównie za sprawą wzrostu produktywności pracy w wyniku przepływu pracowników i kapitału do bardziej wydajnych sektorów i nowopowstających usług rynkowych, a później prywatnego przemysłu, oraz napływu wiedzy technologicznej i organizacyjnej zza granicy. Niestety dzisiaj te czynniki wzrostu się wyczerpują, a utrzymywanie dużej części zasobów pracy i kapitału w upolitycznionej części gospodarki będzie coraz większą barierą wzrostu, w tym na skutek niedoinwestowania państwowej branży energetycznej i wydobywczej oraz niebezpieczeństwa stwarzanego przez państwową własność w sektorze bankowym (FOR, 2015).

Wykres 2. Zakres sektora przedsiębiorstw państwowych w krajach UE, 2013

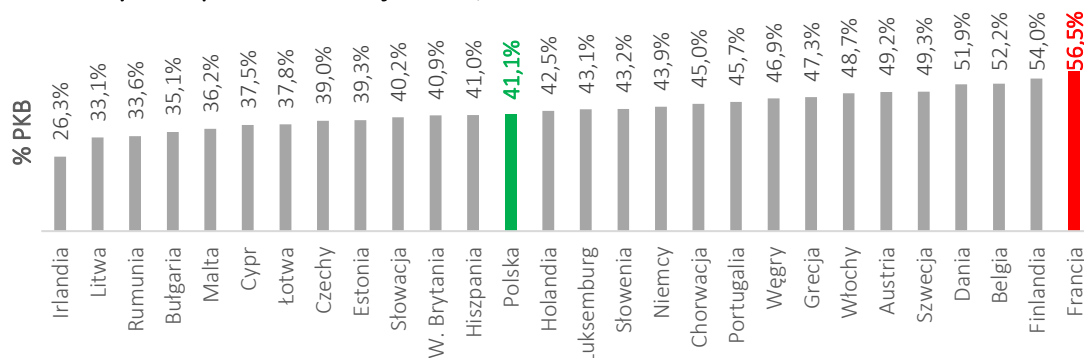


Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD

Najwyższe wydatki państwa w UE

Francja ma obecnie najwyższe wydatki państwa w UE. W 2017 roku wydatki państwa wyniosły we Francji 56% PKB, czyli istotnie więcej niż w takich rozbudowanych państwach opiekuńczych jak Szwecja (49% PKB) i Grecja (47% PKB). Wydatki Polski wyniosły 41% PKB i plasowały się w środku stawki, nieco powyżej znacznie bogatszych Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. Najniższe wydatki państwa w UE w wysokości 26% PKB ma Irlandia (Wykres 3).

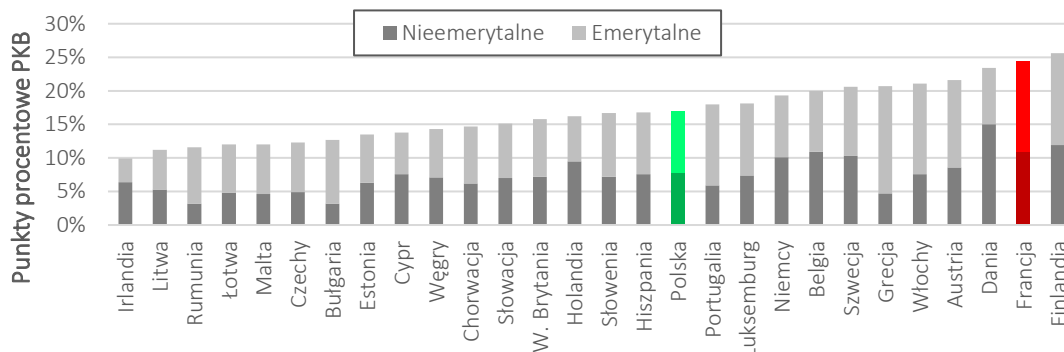
Wykres 3. Wydatki państwa w krajach UE, 2017



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Komisji Europejskiej

Dominującą częścią wydatków państwa są wydatki socjalne, pod względem wysokości których Francja zajmuje drugie miejsce w UE, przy czym wysoka jest zarówno ich część emerytalna, jak i ta nieemerytalna. W 2016 roku wydatki socjalne Francji wyniosły ponad 24% PKB, niewiele mniej niż w Finlandii, która na ochronę socjalną przeznaczyła 26% PKB. Polska, podobnie jak w przypadku całkowitych wydatków państwa, plasuje się w środku stawki z wydatkami socjalnymi na poziomie 17% PKB, nieznacznie większymi niż w krajach bogatszych takich jak Hiszpania, Holandia i Wielka Brytania. Najmniejsze były wydatki socjalne w Irlandii, gdzie wyniosły 10% PKB (Wykres 4).

Wykres 4. Wydatki socjalne państwa w podziale na emerytalne i nieemerytalne w krajach UE, 2016

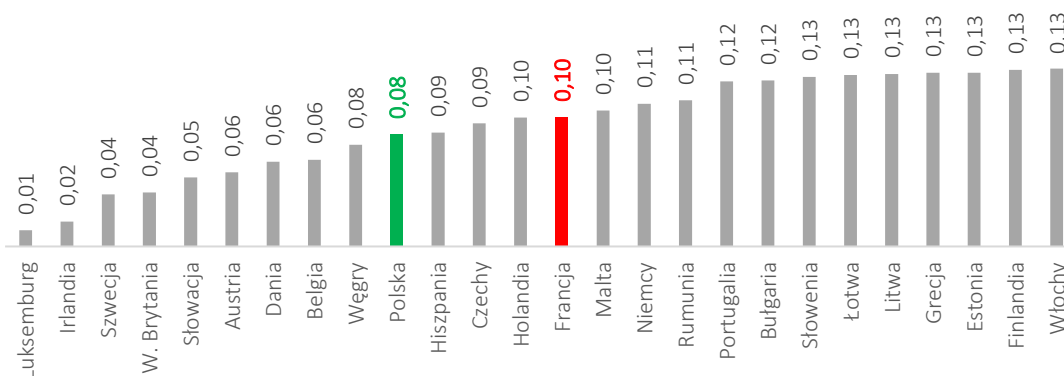


Klasyfikacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych według funkcji (COFOG).

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Komisji Europejskiej

Wysokie wydatki państwa stają się coraz trudniejsze do finansowania wraz ze starzeniem europejskich społeczeństw. Wzrost długu publicznego i wydatków emerytalnych finansują głównie osoby w wieku produkcyjnym. Tymczasem we wszystkich państwach członkowskich UE ich liczba maleje w stosunku do liczby osób w wieku poprodukcyjnym (Wykres 5). Francja jak do tej pory wychodziła na tym tle relatywnie dobrze ze względu na znaczną imigrację i jeden z najwyższych współczynników dzietności w UE. W Polsce wyż demograficzny z lat 80. Tylko w ograniczonym stopniu poprawił sytuację, a to ze względu na dużą emigrację tych roczników w czasie, gdy ludzie urodzeni w powojennym wyżu demograficznym zaczęli przechodzić na emeryturę. Obecnie do powyższej statystyki nie są wliczani liczni cudzoziemcy pracujący w Polsce, ponieważ w większości nie są klasycznymi imigrantami, tj. nie mają prawa stałego pobytu i nie przebywają w Polsce pełnego roku.

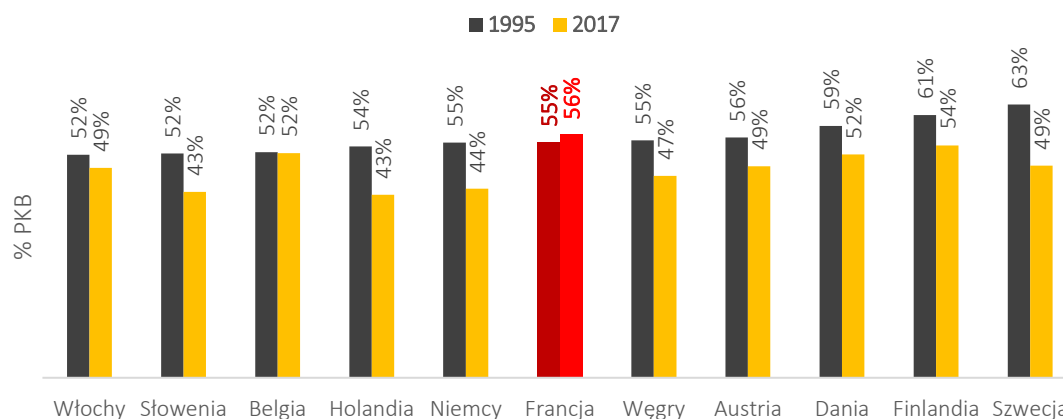
Wykres 5. Zmiana wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi w krajach UE, 1989–2016



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Komisji Europejskiej

Starzenie społeczeństw i przeregulowanie dwudziestowiecznych państw opiekuńczych doprowadziło do tego, że przez ostatnie trzy dekady wiele krajów Europy Zachodniej przeprowadziło u siebie radykalną konsolidację fiskalną i reformy systemów socjalnych. W 1995 roku aż 11 dzisiejszych państw członkowskich UE miało wydatki państwa przekraczające 50% PKB. Do dzisiaj wszystkie poza Francją ograniczyły wydatki. W latach 1995–2017 wydatki państwa w Szwecji spadły z 63% PKB do 49% PKB, w Holandii 54% PKB do 43% PKB, a w Niemczech 55% PKB do 44% PKB. W tym samym czasie we Francji wydatki państwa wzrosły z 55% PKB do 56% PKB (Wykres 6).

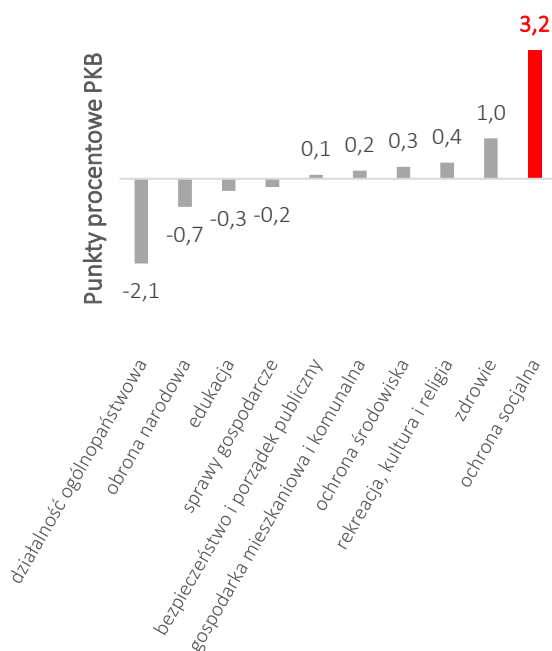
Wykres 6. Obecne wydatki publiczne dzisiejszych państw członkowskich UE, w których w 1995 roku przekraczały one 50% PKB



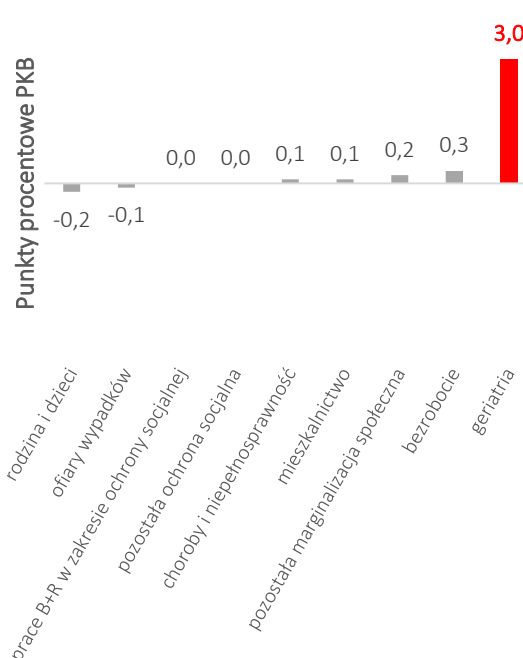
Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Komisji Europejskiej

Kiedy inne zachodnioeuropejskie państwa opiekuńcze ograniczały wydatki, we Francji wydatki socjalne zwiększały się, za co odpowiadał głównie wzrost kosztów emerytur. W latach 1995–2017 najszybciej rosnącą kategorią wydatków francuskiego państwa były wydatki na ochronę socjalną, które wzrosły o ponad 3 pkt. proc. PKB, a ponadto istotnie wzrosły też wydatki zdrowotne – o 1 pkt. proc. PKB (Wykres 7). Za wzrost wydatków na ochronę socjalną praktycznie w całości wydatki emerytalne, które zwiększyły się o 3 pkt. proc. PKB (Wykres 8).

Wykres 7. Zmiana wydatków państwa we Francji wg kategorii, 1995–2017



Wykres 8. Zmiana wydatków socjalnych państwa we Francji wg kategorii, 1995–2017

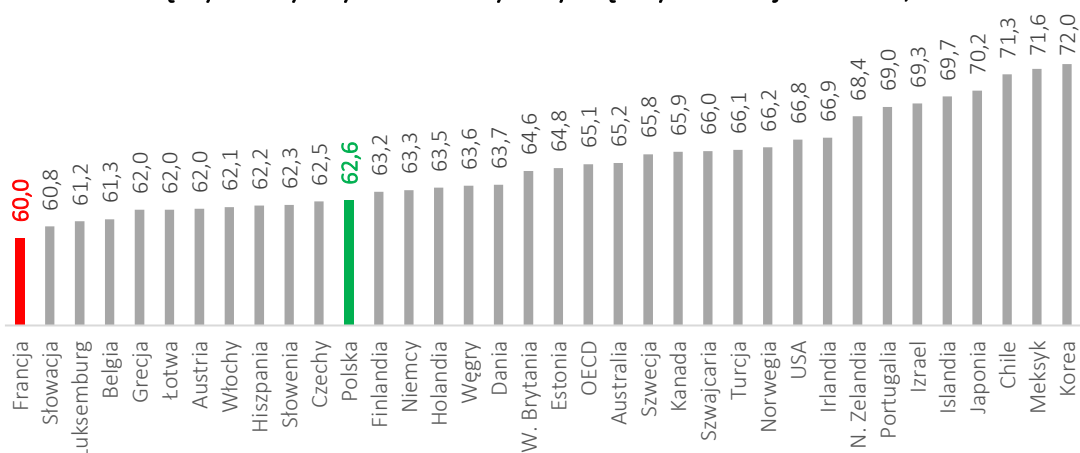


Klasyfikacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych według funkcji (COFOG). „Ochrona socjalna” to kategoria COFOG, obejmująca wydatki emerytalne i wszystkie transfery socjalne. Podkategoria „geriatria” odnosi się do samych wydatków emerytalnych.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu

Wzrost wydatków na emerytury bierze się z tego, że Francja wciąż ma przestarzały system emerytalny o zdefiniowanym świadczeniu i niski wiek emerytalny. Wzrost wydatków emerytalnych jest korzystny dla emerytów, ale kosztowny dla osób młodych, które pracują i płacą podatki. System emerytalny o zdefiniowanym świadczeniu – w przeciwieństwie do nowego systemu emerytalnego w Polsce, jaki został stworzony reformą z 1999 roku – nie wiąże wysokości świadczeń bezpośrednio z wartością wpłaconych składek. Dlatego nie dostosowuje wysokości emerytur do zmian demograficznych, a zatem również do możliwości finansowych społeczeństwa. W 2016 roku przeciętny efektywny wiek emerytalny dla mężczyzn wynosił we Francji 60 lat i był najniższy spośród krajów OECD i. Dla porównania w Polsce i Niemczech, krajach, które również zmagają się z problemem wcześniejszych emerytur, mężczyźni przechodzili na emeryturę przeciętnie w wieku ok. 63 lat (Wykres 9).

Wykres 9. Przeciętny efektywny wiek emerytalny mężczyzn w krajach OECD, 2016

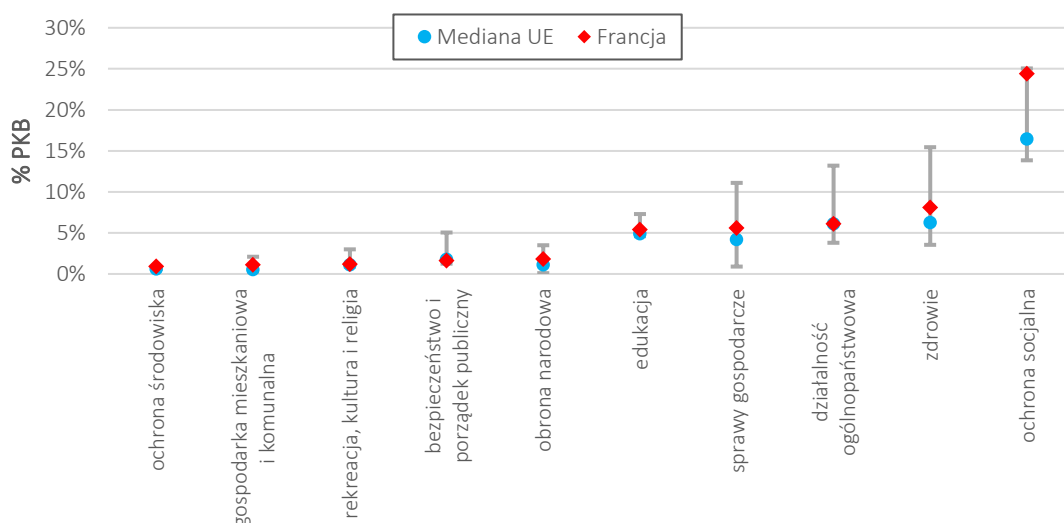


Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD

Wysokie wydatki socjalne i wysokie opodatkowanie pracy

Francja ma bardzo wysokie na tle innych państw UE wydatki socjalne. W 2017 roku wydatki Francji na ochronę socjalną były o 8 pkt. proc. PKB wyższe od mediany dla krajów UE, a wydatki na zdrowie – o 2 pkt. proc. PKB. Jedyną kategorią wydatków państwa, która dla Francji jest nieznacznie niższa od mediany, są wydatki na bezpieczeństwo i porządek publiczny (Wykres 10).

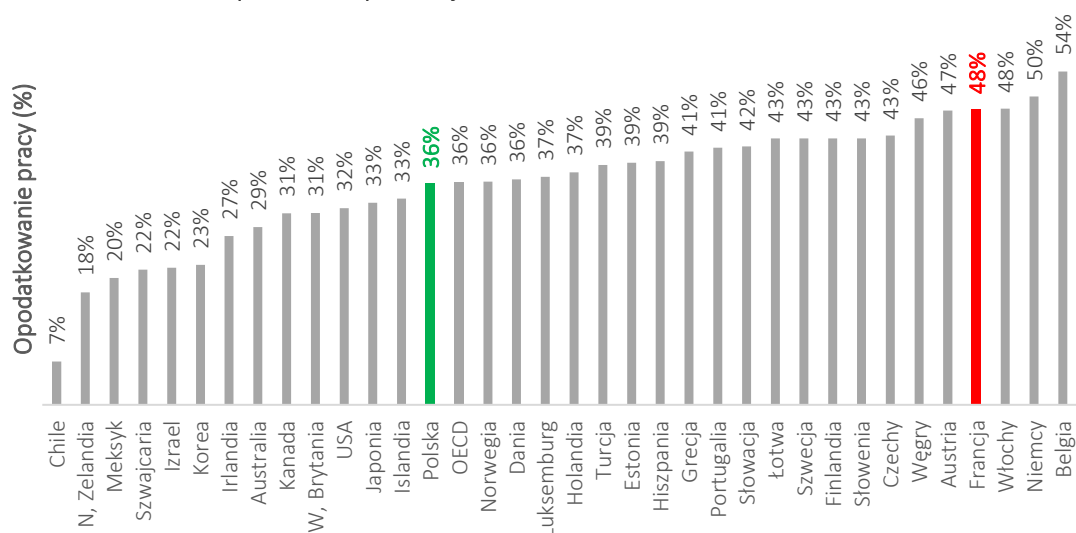
Wykres 10. Wydatki państwa wg kategorii we Francji na tle najniższych, medianowych i najwyższych w UE, 2016



Klasyfikacja wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych według funkcji (COFOG). Ochrona socjalna to kategoria COFOG, obejmująca wydatki emerytalne i wszystkie transfery socjalne.
Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Komisji Europejskiej

Konieczność finansowania wysokich wydatków społecznych przekłada się na wysokie opodatkowanie pracy i rosnące zadłużenie. Opodatkowanie pracy we Francji należy do najwyższych w OECD (Wykres 11). Wysokie opodatkowanie pracy jest bardziej szkodliwe dla wzrostu gospodarczego od opodatkowania konsumpcji czy majątku, ponieważ zwykle charakteryzują je wysokie stawki wymuszone przez relatywnie małą bazę płatników (Gemmell et al., 2014; European Commission, 2006), a badania behawioralne wskazują, że opodatkowanie pracy zniechęcają do niej silniej niż inne podatki (Kessler i Norton, 2016; Florack, Sheffrin, 2013; Blumkin et al., 2012).

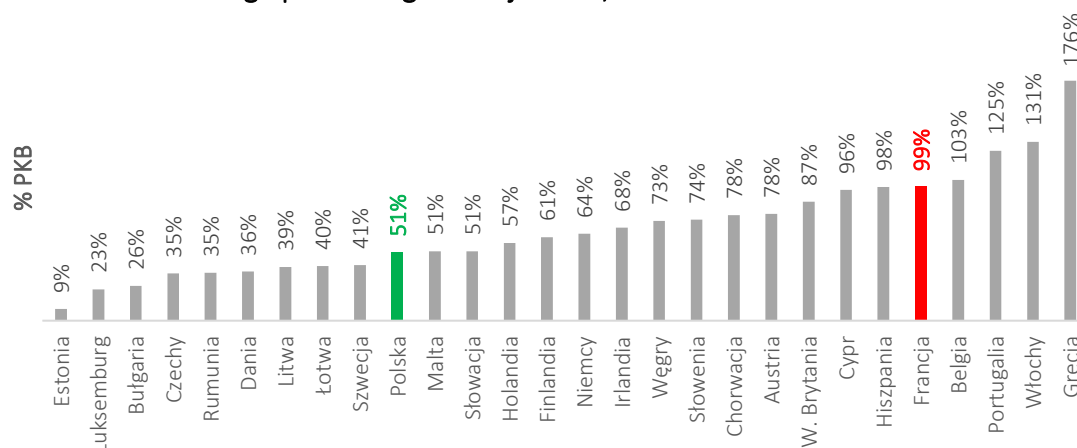
Wykres 11. Średni klin podatkowy w krajach OECD, 2017



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD

Na sfinansowanie wysokich wydatków społecznych nie pozwalają nawet bardzo wysokie podatki – w konsekwencji dług publiczny Francji należy do najwyższych w UE. W 2017 roku francuski dług publiczny wynosił aż 99% PKB, czyli był piąty najwyższy spośród wszystkich 28 państw członkowskich (Wykres 12). Badania empiryczne pokazują, że wysoki dług publiczny, w szczególności po przekroczeniu pewnego poziomu, ma negatywny wpływ na wzrost gospodarczy. Zależność ta ma charakter zwłaszcza długookresowy. Wysokie zadłużenie publiczne prowadzi do wzrostu długookresowych stóp procentowych oraz ogranicza akumulację kapitału i tempo przyrostu produktywności pracy, hamując wzrost gospodarczy. Zahamowanie wzrostu gospodarczego przekłada się z kolei na dalszy wzrost wielkości długu publicznego w relacji do PKB (Kumar, Woo 2010; Baum, Checherita-Westphal, Rother 2010; Masuch, Moshammer, Pierluigi 2016; Mika, Zumer 2017).

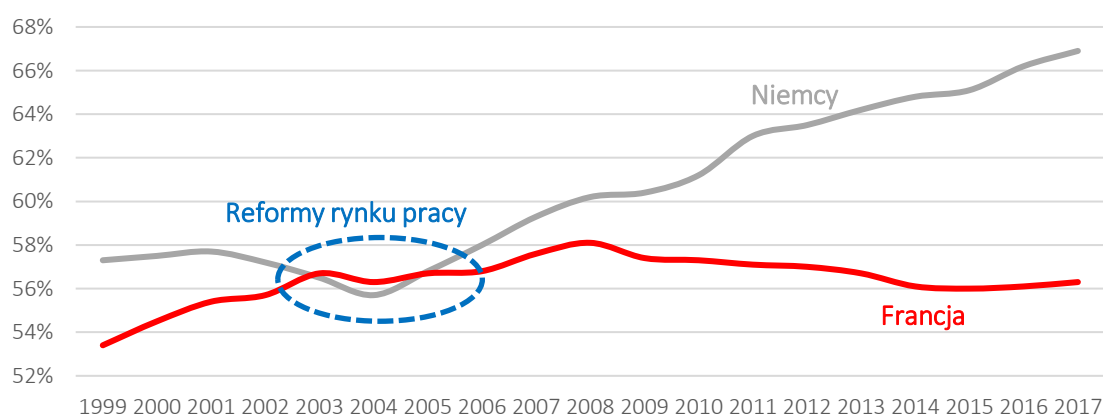
Wykres 12. Poziom długu publicznego w krajach UE, 2017



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych KE

Wysokie wydatki socjalne nie rozwiązują problemu niskiego zatrudnienia we Francji, a możliwe wręcz, że się do niego przyczyniają – dlatego konieczne staje się przeprowadzenie reform rynku pracy. Jeszcze dwie dekady temu Niemcy cierpiały na podobny jak we Francji problem niskiej stopy zatrudnienia (na poziomie 57%). Jednak po reformach rynku pracy stopa zatrudnienia w zaczęła Niemczech rosnąć, podczas gdy we Francji, gdzie podobnych reform nie przeprowadzono, pozostała na dotychczasowym poziomie. W rezultacie 2017 roku we Francji zatrudnionych było wciąż 56% osób w wieku 15–74 lata, a w Niemczech – już 67% (Wykres 13).

Wykres 13. Stopa zatrudnienia osób w wieku 15–74 lata

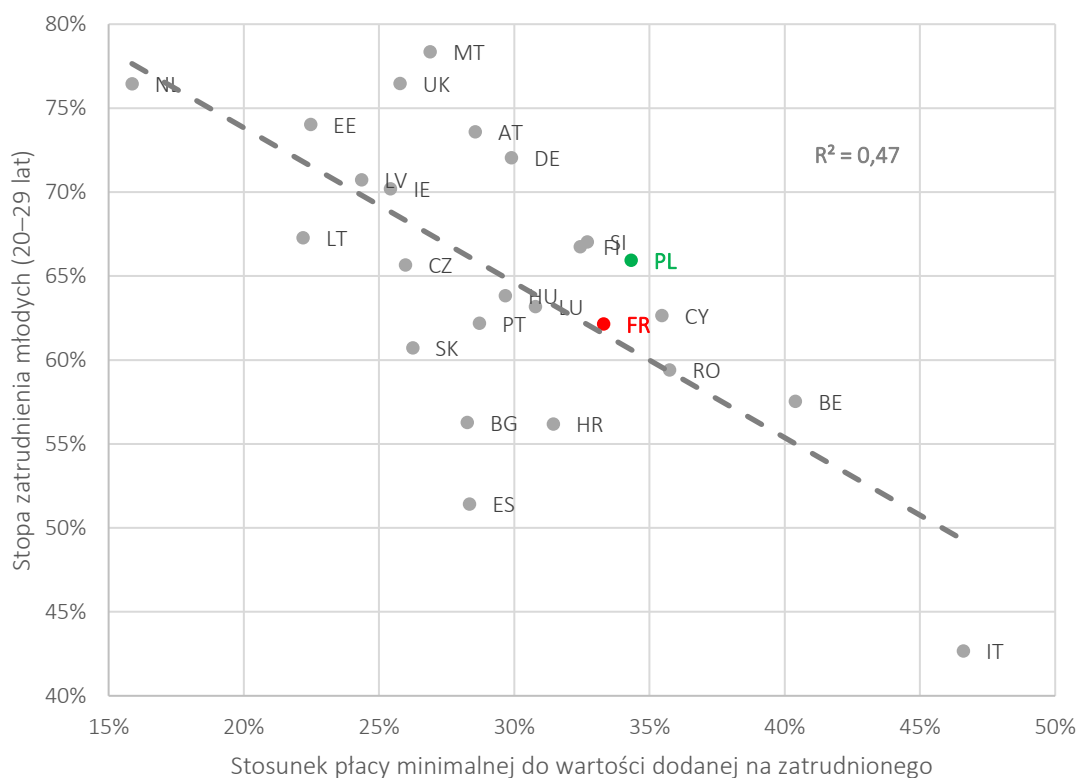


Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu

Nieelastyczne prawo pracy skutkuje wysokim bezrobociem młodych. W przypadku Francji szczególnym problemem pozostają regulacje dotyczące zatrudniania (w tym płaca minimalna) i czasu pracy, ale skomplikowane i kosztowne jest tam również zwalnianie pracowników. W efekcie pracodawcy niechętnie tworzą nowe miejsca pracy, a młodzi zostają wypchnięci na inne niż umowa o pracę i krótsze, formy zatrudnienia. Na restrykcyjne regulacje rynku pracy

jako czynnik ograniczający zatrudnienie młodych wskazuje coroczny raport MFW (IMF, 2016) opisujący wyzwania gospodarcze, jakie stoją przed Francją. Dlatego MFW postuluje wprowadzenie reform zwiększających elastyczność i ograniczających dualizm francuskiego rynku pracy. Zwraca również uwagę na wysoką we Francji płacę minimalną, od której jest mniej wyjątków dla młodych pracowników niż w sąsiednich krajach UE. Niewątpliwie wysoka płaca minimalna znajduje przełożenie w niskim zatrudnieniu osób młodych (Wykres 14).

Wykres 14. Stopa zatrudnienia młodych (20–29 lat), a wysokość płacy minimalnej w krajach UE, 2017



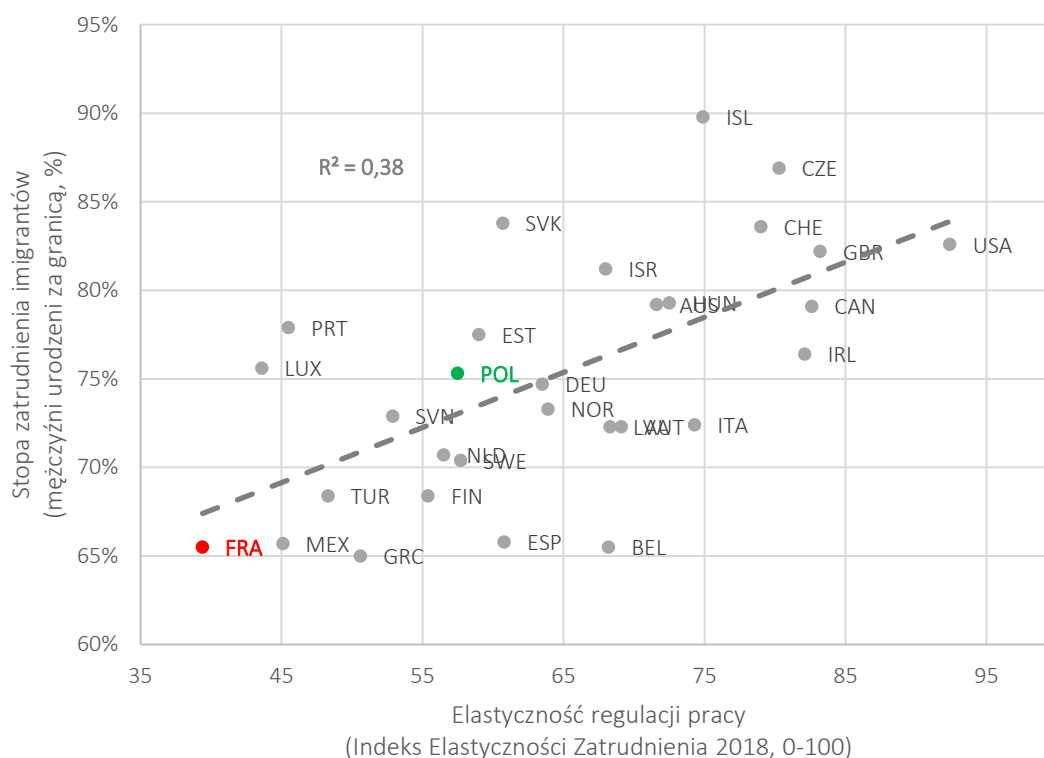
Bank Światowy dzieli wysokość płacy minimalnej przez wartość dodaną na pracownika, która jest definiowana jako stosunek PNB per capita do populacji w wieku produkcyjnym wyrażonej jako odsetek całej populacji. Wyłączono Danię i Szwecję, jako że kraje te nie mają według metodologii raportu Doing Business Banku Światowego płacy minimalnej na poziomie krajowym, ale stosują podobne narzędzia na poziomie sektorowym. Wyłączono także Grecję ze względu na wyjątkowo dotkliwą gospodarczo wewnętrzną dewaluację w tym kraju po kryzysie w strefie euro.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu i Banku Światowego

Szywność francuskich regulacji rynku pracy odbija się nie tylko na bezrobociu młodych, lecz także na niskim zatrudnieniu imigrantów. Regulacje rynku pracy tworzy się zwykle z myślą o krajowych pracownikach, którzy w krajach rozwiniętych cechują się bardzo wysokim kapitałem ludzkim. Te regulacje często wykluczają jednak dla imigrantów, a zwłaszcza tych pochodzących z krajów pozaeuropejskich. Relatywnie niższy kapitał ludzki – gorsza znajomość języka, słabsze doświadczenie zawodowe i wykształcenie, mniej przydatnych znajomości –

sprawa, że tacy imigranci są mniej produktywni i zarabiają przeciętnie mniej od krajowych pracowników. Dlatego trudniej znaleźć im zatrudnienie w przypadku wysokiej płacy minimalnej czy restrykcyjnych regulacji rynku pracy. W efekcie tam, gdzie regulacje pracy są sztywne, a płaca minimalna wysoka, stopy zatrudnienia imigrantów są niskie. Dzieje się tak właśnie we Francji (Wykres 15). Na wykresie pokazujemy stopę zatrudnienia tylko dla urodzonych za granicą mężczyzn, aby ograniczyć efekt niskiej stopy zatrudnienia kobiet z krajów pozaeuropejskich w pierwszym pokoleniu. Wykorzystany Indeks Elastyczności Zatrudnienia 2018 bierze pod uwagę sztywność prawa pracy i wysokość płacy minimalnej (Trzeciakowski, 2017). Niemniej do wykluczenia imigrantów we Francji przyczynia się również szereg innych regulacji. Po pierwsze, w przypadku aż ok. 30% zawodów podjęcie pracy wymaga posiadania francuskiego obywatelstwa – najwięcej w UE (Aleksynska i Tritah, 2013). Po drugie, uchodźcy uzyskują dostęp do rynku dopiero po rocznej procedury azylowej – trwającej o wiele dłużej niż w większości krajów UE (Dustmann et al., 2017).

Wykres 15. Zatrudnienie imigrantów, a elastyczność regulacji pracy w krajach OECD, 2017



Wyłączono Danię jako obserwację odstającą – prawdopodobnie Indeks Elastyczności Zatrudnienia zawyża elastyczność tamtejszych regulacji rynku pracy, ponieważ nie uwzględnia regulacji na poziomie sektorowym.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD i LFMI (2017)

Mobilność społeczna pozostaje relatywnie niska

Mobilność społeczna we Francji pozostaje relatywnie niska: dochody i zawód dzieci są w większym stopniu niż w większości krajów OECD determinowane przez dochody i zawód rodziców. To wnioski z niedawnego raportu OECD (2018), który wskazuje, że międzypokoleniowa mobilność zawodowa i zarobkowa jest we Francji niska (choć edukacyjna i zdrowotna pozostają na średnim poziomie). Postulowana często zależność, że międzypokoleniowa mobilność zarobkowa jest wysoka tam, gdzie nierówności dochodowe są niskie, nie zachodzi dla Francji. Francja, podobnie jak Niemcy, Austria i Węgry, cechuje się jednocześnie niską mobilnością i niskimi nierównościami. OECD pokazuje również, że Francja ma problem niskiej mobilności dochodowej osób mało zarabiających (Tabela 1).

Tabela 1. Mobilność społeczna w krajach OECD

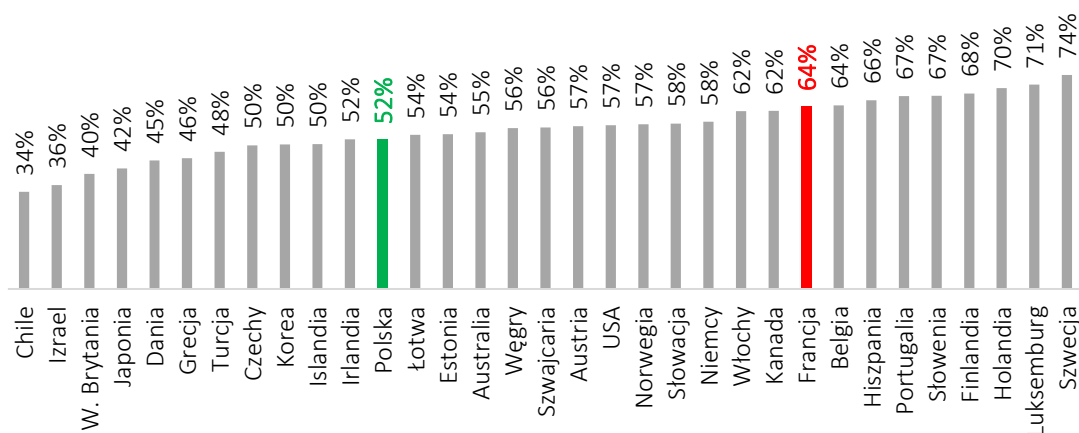
	Międzypokoleniowa mobilność zawodowa		Mobilność dochodowa wśród mało zarabiających
Niska	Australia, Finlandia, Francja , Hiszpania, Korea, Polska , Portugalia, Węgry, Włochy	Niska	Belgia, Finlandia, Francja , Hiszpania, Holandia, Kanada, Luksemburg, Portugalia, Słowenia, Szwecja, Włochy
Średnia	Belgia, Czechy, Irlandia, Niemcy, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja	Średnia	Australia, Austria, Estonia, Łotwa, Meksyk, Niemcy, Norwegia, Polska , Słowacja, Szwajcaria, USA, Węgry
Wysoka	Dania, Estonia, Holandia, Islandia, Izrael, Norwegia, USA, W. Brytania	Wysoka	Chile, Czechy, Dania, Grecja, Irlandia, Islandia, Japonia, Korea, Turcja, W. Brytania

Ocena OECD na podstawie dostępnych wskaźników i oszacowań parametrów.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie OECD (2018)

Mobilność dochodową mało zarabiających można mierzyć na różne sposoby. OECD (2018) pokazuje najpełniejsze dane dla grupy 20% osób o najniższych dochodach po 4 latach. We Francji po tym czasie aż 64% mało zarabiających pozostawało dalej w tej grupie. Dla porównania w Polsce takie osoby stanowiły 52% mało zarabiających (Wykres 16). OECD pokazuje również dla siedmiu krajów wyniki po 6 i 9 latach: po tym okresie wynik Francji jest na ich tle o wiele lepszy. Niemniej OECD ocenia mobilność mało zarabiających we Francji jako niską.

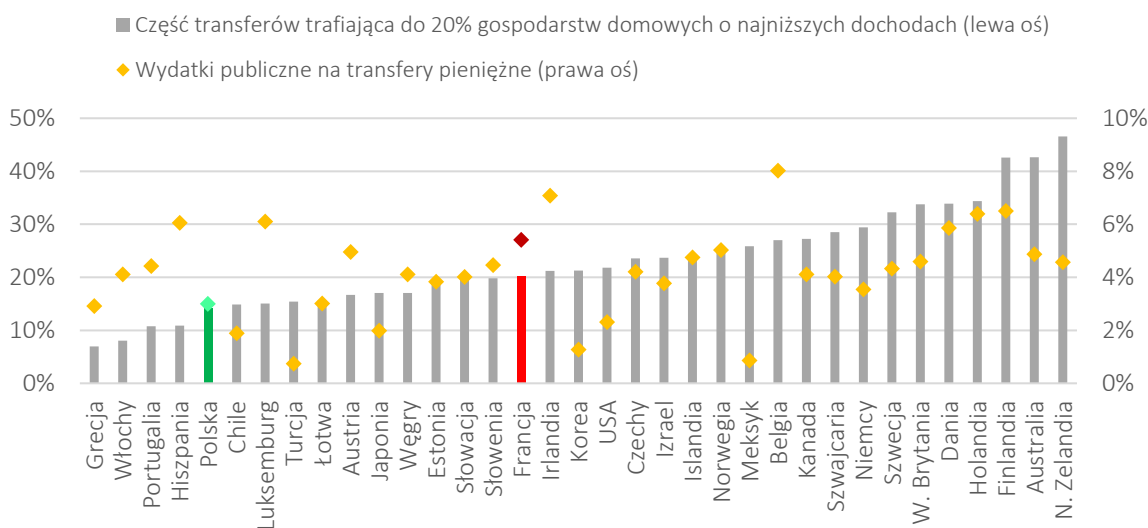
Wykres 16. Odsetek osób z najniższego kwintyla dochodowego (dolne 20%), które pozostają w tej grupie po 4 latach, kraje OECD



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie OECD (2018)

W świetle niskiej mobilności osób o niskich zarobkach we Francji powstaje pytanie, w jakim stopniu wielkie wydatki socjalne są dobrze kierowane. Może się bowiem zdarzyć, że duża ich część będzie trafiała do najbogatszych zamiast do najbiedniejszych gospodarstw domowych. OECD (2016) podaje, że w 2013 roku na transfery pieniężne do osób w wieku produkcyjnym Francja wydawała niecałe 6% PKB (jeden z najwyższych wyników w UE). Jednak tylko 20% z nich trafiało do 20% gospodarstw domowych o najniższych dochodach (Wykres 17).

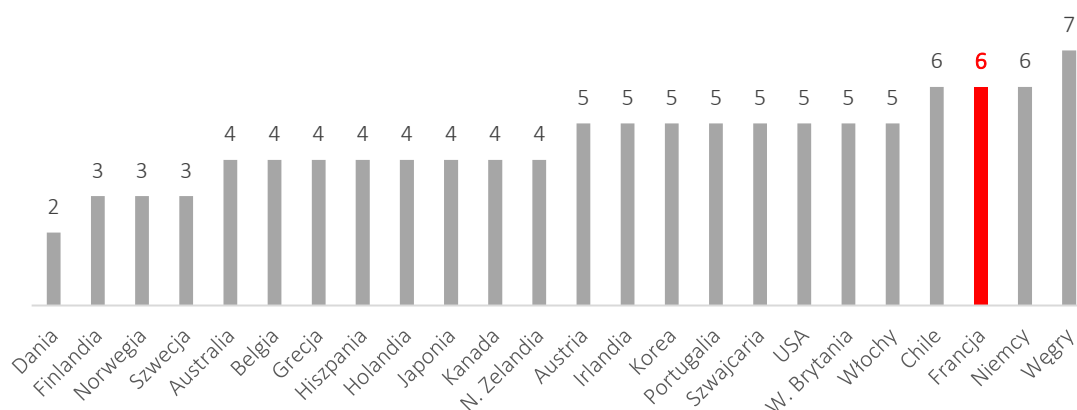
Wykres 17. Transfery pieniężne trafiające do gospodarstw domowych w wieku produkcyjnym w krajach OECD, 2013



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD (2016) Social Expenditure Update

Francuską mobilność społeczną w niekorzystnym świetle stawia również oczekiwana liczba aż sześciu pokoleń, które zajmuje dzieciom rodziców z najniższego decyla dochodowego (dolne 10%) osiągnięcie średniego poziomu dochodów (Wykres 18).

Wykres 18. Oczekiwana liczba pokoleń, które zajmuje dzieciom rodziców z najniższego decyla dochodowego (dolne 10%) osiągnięcie średniego dochodu, kraje OECD



Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie symulacji OECD (2018)

Podsumowanie

Obecne bolączki, którym musi stawić czoła Francja, są efektem trwającego dziesięciolecia etatyzmu (zresztą nawet sam termin „etatyzm” ma źródło francuski: *l'état* – państwo). Wbrew twierdzeniom niektórych komentatorów, to interwencjonizm, a nie liberalizm doprowadził do sytuacji, w której ludzie wyszli na ulice. Niestety protestujący przedstawiają postulaty obniżania podatków i zwiększania wydatków, czyli jednoczesnego zmniejszania i zwiększania roli państwa. To prosta droga do pogłębienia stagnacji francuskiej gospodarki. To natomiast będzie potencjalnie prowadziło do kolejnych protestów i dalszych populistycznych postulatów. Jedynym sposobem na zaradzenie tej fatalnej spirali interwencjonizmu są radykalne reformy – zwłaszcza w sferze wydatków państwa, w tym w szczególności wydatków socjalnych, oraz regulacji rynku pracy. W przeciwnym razie Francja – tak jak zbierające się zwykle na rondach „żółte kamizelki” – będzie kręciła się w koło.

Literatura

- Aleksynska, M., Tritah, A. (2013), Occupation–education mismatch of immigrant workers in Europe: Context and policies, *Economics of Education Review* 36: 229–244.
- Baum, A., Checherita-Westphal C., Rother, P. (2010), Debt and Growth: New Evidence for the Euro Area, Working Paper Series 1450, July, European Central Bank.
- Blumkin, T., Ruffle, B.J., Ganun, Y. (2012), Are Income and Consumption Taxes Ever Really Equivalent? Evidence from a Real-Effort Experiment with Real Goods, *European Economic Review* 56(6): 1200–1219.
- Cichocki, M.A. (2018), Oblężona twierdza liberalizmu, *Rzeczpospolita* 287: A3.
- Dustmann, Ch., Fasani, F., Frattini, T., Minale, L., Schönberg, U. (2017), On the economics and politics of refugee migration, *Economic Policy* 32(91): 497–550.
- European Commission (2006), Macroeconomic Effects of a Shift From Direct to Indirect Taxation: A Simulation for 15 EU Member States, Note presented by the European Commission services (DG TAXUD) at the 72nd meeting of the OECD Working Party No. 2 on Tax Policy Analysis and Tax Statistics, Paris, 14–16 November 2006.
- Florack, N., Sheffrin, S.M. (2013), Psychological Non-Equivalence of Tax Bases: An Experimental Investigation, 106th Annual Meeting of the National Tax Association.
- FOR (2015), Następne 25 lat. Jakie reformy musimy przeprowadzić, by dogonić Zachód?, Raport.
- Gemmell, N., Kneller, R., Sanz, I. (2014), The growth effects of tax rates in the OECD, *Canadian Journal of Economics* 47(4): 1217–1255.
- IMF (2016), France: Selected Issues, Country Report 16/228.
- Kessler, J.B., Norton, M.I. (2016), Tax Aversion in Labor Supply, *Journal of Economic Behavior and Organization* 124: 15–28.
- Kumar, M.S., Woo, J. (2010), Public Debt and Growth, IMF Working Paper WP/10/174.
- LFMI (2017), Employment Flexibility Index 2018, Lithuanian Free Market Institute.
- Masuch, K., Moshammer, E., Pierluigi, B. (2016), Institutions and Growth in Europe, CEPS Working Document 421, April.
- Mika, A., Zumer, T., (2017), Indebtedness in the EU: A Drag or a Catalyst for Growth?, Working Paper Series 2118, July, European Central Bank.
- OECD (2018), A Broken Social Elevator? How to Promote Social Mobility, Paris: OECD Publishing.
- Tok FM (2018), Rosja podsycza protesty we Francji? Zandberg: Łatwa wymówka. To polityka liberalnych elit wzmacnia skrajną prawicę, <http://www.tokfm.pl/Tokfm/7,130517,24258115,rosja-podsyca-protesty-we-francji-zandberg-to-latwa-wymowka.html> (dostęp: 01.08.2019).
- Trzeciakowski, R. (2017), Indeks Elastyczności Zatrudnienia 2018: polski kodeks pracy w ogniu krajów UE i OECD. Dlaczego polscy pracownicy mają gorzej?, *Analiza FOR* 14/2017.
- Zielonka, J. (2018), Na protestach „żółtych koszulek” we Francji mogą skorzystać partie, które mają silne struktury, <https://polskatimes.pl/prof-jan-zielonka-na-protestach-zoltych-koszulek-we-francji-moga-skorzystac-partie-ktore-maja-silne-struktury/ar/13723864> (dostęp: 01.08.2019).



Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

tel. 500 494 173

e-mail: patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORÓW



Rafał Trzeciakowski

Ekonomista FOR

e-mail: rafal.trzeciakowski@for.org.pl



Marcin Zieliński

Ekonomista FOR

e-mail: marcin.zielinski@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju
ul. Ignacego Krasickiego 9A • 02-628 Warszawa • tel. 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl • www.for.org.pl

[f](https://www.facebook.com/FundacjaFOR)/FundacjaFOR • [t](https://twitter.com/FundacjaFOR)@FundacjaFOR

– FOR